

כתרי תורה

לק"י • פרשת ויקח קרח ה'תש"פ ב'של"א • גליון ט'
• הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן
רבי אברהם ב"ר יוסף שחב זלה"ה
מרבני ירושלים - כ"ט תמוז תרח"צ
רבי סעיד ב"ר יוסף עוזירי זלה"ה
רב ביהכ"נ אלוסטא - ב' תמוז תשי"ד
רבי מחפוז' ב"ר יעקב נגאר זלה"ה
מח"ס אור תורה, ועוד - ד' תמוז תש"מ

לרפואת הגאון הרב חיים מימון ב"ר שלמה נהרי שליט"א
והרב חזקיהו אליהו אליעזר בן תורית שליט"א בתוך שאר חולי ישראל

כתר של"א"ש

ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (טז, יא) יש להתבונן מדוע לא הזכיר את עיקר תרעומת קרח ועדתו שהיתה עליו עצמו וכן על נשיאותו של אלצפן כדאיתא בפירש"י (פסוק א'). ומצאתי לרבינו דוד עדני זלה"ה במדרש הגדול שעמד בזה 'בוא וראה ענותנותו של-משה שאפילו בשעת הקצף הוא אומר ואהרן מה הוא כלומר אינו ספון כלום'. ע"כ. ספון פי' חשוב.

ויש לבאר דבריו בב' דרכים ומהם תוצאות חיים, האחת, שלא רצה משה לכלול עצמו בענין אלא כביכול אינו שייך למחלוקת ולא על עצמו בא להתריע אלא לכבוד שמים, ומתוך כך יתקבלו דבריו יותר. ומכאן יש לנו ללמוד דרך תוכחה ראויה, כי הבא להוכיח על מילי דשמיא או על ענין אחר אף אם הוא נפגע מן העניין לא יכלול בתוכחה את הנזק שנגרם לו, ואין זה רק ענין חיצוני אלא אם תתערב הנגיעה העצמית בתוכחה לא יוכל להוכיח על אמיתת העניין כי ליבו יטהו לעוול שנגרם לו, וממילא לשם ינווט את דבריו, אלא יתעלה מעל אותה נגיעה ויוכיח רק לשם שמים, כמשה שהוכיחם רק בשביל אהרן, ובס"ד יתקבלו דבריו.

אכן יתירה מזו יש לבאר, כי לא רק שנמנע משה מלכלול עצמו בתוכחה, אלא באמת זה משה האיש שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה לא ראה את עצמו כמי שנפגע ממחלוקת קרח ועדתו, וכמו שהמשיך שם במדרש הגדול שאמר משה (פסוק ז') ונחנו מה כי תלינו עלינו, כי באמת לא איכפת לו מכבודו אלא מכבוד שמו יתברך. ובוודאי שאדם הנמצא במחלוקת אף אם היא לשם שמים, ישתדל להתבונן ובאמת להוציא עצמו מהעניין ושלא להקפיד על כבודו, כי מאת ה' היתה זאת, וממילא אף אם יצטרך ויהיה בכוחו להוכיח לא תהיה התוכחה אלא לכבוד השי"ת, ונחנו מה. שבת שלום, ידידכם אביחי שרעבי

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק' מקפידה שלא יתערבו העיסות אך אינה מקפידה על נגיעתן אם מצטרפות [א] מעשה באשה שלשה בצק של חלות ובצק של עוגת שמרים ובכל אחת מן העיסות לא היה שיעור חלה, ורצונה היה לקיים מצות הפרשת חלה על ידי הנחת שתי העיסות בקערה אחת. לשאלתי האם מקפידה היא על עירוב העיסות, השיבה, שאמנם אינה חפצה בעירוב העיסות, אך שיגעו זו בזו אינה מקפידה. והנה מלשון הש"ע (יו"ד סימן שכ"ו סעיף א') 'אם מקפיד שלא תגע עיסה זו בזו ולא תתערב, אינו מצטרף, ניתן ללמוד שכדי לצרף שתי עיסות, די במה שאינה מקפדת בנגיעתן אף אם מקפדת על עירובן (חידושים וביאורים חלה סימן ג' אות ד'). עוד יש ראייה ממה שפסק הש"ע (שם סימן שכ"ד סעיף ב') דעיסת כוסמין מצטרפת עם עיסת חיטים אף שמדובר שם בנגיעה ומסתבר שמקפיד על עירובן, יעו"ש. מאידך, כתב התרומת הדשן (סימן קפ"ט) דלא מועיל נשיכת העיסות בדבר שמקפיד על עירובו וכ"כ הרבה אחרונים (חלת לחם סימן ט"ז ס"ק ה', דרך אמונה פ"ו מביכורים ס"ק קס"ב ציה"ל אות שפ"ח) וכן דעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א (שע"ה יו"ד ח"ב סימן ק"ע סעיף י"א).

נתינת מעשר ראשון ללוי בזמן הזה

ב] כתוב בפרשתנו ז'לבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה, ונפסק בש"ע (יו"ד סימן של"א סעיף י"ט) שמעשר ראשון נותנו ללוי (אם מפריש מפירות טבל ודאי). משמע אף בזמננו שאין לנו לויים מיוחסים, מ"מ כיון שידועים לנו כלויים, חזקת לויים עליהם (מהרי"ט סי' פ"ה, חת"ס קובץ תשובות סימן ס' ובחי' לכתובות כה: ועוד פוסקים שהובאו בשד"ח מערכת כ' כלל צ"ב וכן הורה מרן הגר"י זלה"ה כפי שהובא בקובץ ישורון ח"י עמ' רע"ז). אך דעת הים של שלמה (חולין פרק ראשית הגז סי' ה') שאין הלויים בחזקתם והעתיקו היעב"ץ בתשובותיו (ח"א סימן קנ"ה). וכתב החזו"א (שביעית סימן ה' סק"ב) שאין חיוב בזמננו לתת מעשר ראשון ללוי כיון שאינו מוחזק, אמנם מדבריו שם נראה שנסתפק בדבר (ספר 'ההלכה במשפחה' להגר"מ שטרנבוך הלכות תרומות ומעשרות סעיף ט'). ואף הוא עצמו נתן מעשר ראשון לאחד מתלמידיו שהיה לוי וביקש ממנו לרשום את שווי, שאם יתברר בעתיד שאינו לוי שיחזיר לשבט (ארחות רבינו ח"ג עמוד רל"ז). עוד הובא שם שאף אחר שהפסיק אותו תלמיד לרשום, המשיך החזו"א לתת לו מעשרות. ודעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א שבזמננו יש לתת מעשר ראשון ללוי וכמו שכתב הש"ע בפשטות. (ואציין עוד מה ששמעתי ממנו בעניין זה כי כמה משפחות בתימן, שהיו ספק לויים, התנהגו למעשה כישראלים לכל דבר).

פריסת הטלית בחופה

ג] מנהג פריסת הטלית מעל ראשי החתן והכלה קודם קריאת הכתובה, ידוע ומפורסם אצל הספרדים (שו"ת הלכות קטנות ח"א סימן כ"ב, ברכי יוסף אורח חיים סימן ח' סק"ה, בן איש חי שופטים אות י"ב ועוד). ובעבר גם האשכנזים נהגו בזה וקראו לזה 'חופת טלית' (נחלת שבעה סימן י"ב, שבות יעקב ח"ב סימן כ"ג, מור וקציעה או"ח סימן כ"ב ועוד), וכפי הנראה החליפו מנהג זה בחופת נקליטין שנהגים בה כיום. אך אצלנו לא נהגו בזה כלל והרבה טועים ומייחסים המנהג גם לנו (ומשום כך גם אמירת פסוק זיתן לך וגו' שאומרים אותו הספרדים בשעת פריסת הטלית, לא נהגו בתימן כלל ונכנס אצלנו בטעות). ועוד יש לעודד על מה שהזהיר מרן שליט"א בשע"ה (נישואין עמ' רכ"ח ד"ה ראוי) להשגיח על הציציות בטליתו של חתן מפני אנשים רעים וחטאים שעלולים לקשור אחד מחוטי ציציותיו בעת חופתו, כיעו"ש גם דרך התיקון לזה.

ברכת פדיון הבן במשנת רבותינו

אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה (י"ז ט"ז)

מצות האב לפדות את בנו ולכן נוסח הברכה כמנהגינו לפדות

[א] כתב רבינו הרמב"ם (פ"א מביכורים ושאר מתנו"כ ה"א) 'מצות עשה לפדות כל איש מישראל בנו שהוא בכור לאמו הישראלית שנאמר כל פטר רחם לי, ונאמר אך פדה תפדה את בכור האדם, וכ"ה בקידושין (כט, א) שפדיון הבן היא מכלל המצות המוטלות על האב לעשות לבנו. וכ"ה לשון הרמב"ם במנין המצות בתחילת הלכות ביכורים 'לפדות בכור הבן וליתן פדיונו לכהן' (וקצ"ע דבסה"מ מצוה פ' ה' לפדות בכור האדם, משמע שאינה מצוה על האב דוגמת מה שכתב במצות מילה מצוה רט"ו שצונו לימול את הבן). וכ"ה לשון הטור (סימן ש"ה) כתיב אך פדה תפדה את בכור האדם וגו' ופדיון מבין חודש תפדה, שמצות עשה על כל ישראל שיוולד לו בן שהוא בכור מאמו ישראלית בכל מקום ובכל זמן שיפדנו מהכהן וכו'. ולפי זה עולה יפה נוסח הברכה לדין 'אשר קדשנו במצותיו וצונו לפדות את הבן כפי שהעלה מהרי"ץ בע"מ (קפא, א) וכן הביא בשע"ה (ח"ד סי' ק"ס סעיף ח' ובעיני יצחק שם אות כ"ו) שכ"ה בכל התכאליל כ"י ובכללן של מהר"י בשירי ומהר"י ונה. וכ"ה בתכלאל מהר"י משתא. שהרי מבואר ברמב"ם הלכות ברכות (פ"א הי"א) דכל מצוה שעושה לעצמו כגון מל את בנו מברך לעשות ואם עושה אותה לאחרים כגון מל בן חבירו מברך על. וכיון שמצוות פדיון הבן מוטלת על האב מברך לפדות את הבן.

נוסח הש"ס והרמב"ם על פדיון הבן

[ב] אך התימה דהנה בפסחים (קכא, ב) הנוסח על פדיון הבן. וכ"ה בסידור רס"ג (עמוד צ"ט). וכן העלה רבינו הרמב"ם בהלכות ביכורים (פ"א ה"ה) הפודה את בנו מברך על פדיון הבן, ורק בפודה עצמו מברך לפדות הבכור. וכ"ה בטור אלא דס"ל שכ"ה אף בפודה עצמו (שם). ולכאורה הרי חיוב פדיון הבן מצות האב היא כמבואר לעיל. וכבר עמד בזה הריב"ש בתשובה (סי' קל"א הביאו ב"י שם) ליישב דעת הרמב"ם, כי עיקר המצוה היא על הבן, והראיה שאם היה הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו (עי' רמב"ם הל' ביכורים שם ה"ג) דמצוה דגופיה עדיפא. ועוד, שאם הגדיל הבן ולא נפדה אין האב יכול לפדותו שוב (עי' מנחת חינוך מצוה שצ"ב. אבש"ר), ורק בקטנותו שאינו יכול לפדות את עצמו (שהרי אינו חייב במצוות, עיי' פתחי תשובה סקכ"ה. אבש"ר) הטיילו חובה זו על האב. לכן אב הפודה את בנו מברך על פדיון הבן. עכ"ד. ויסוד הדבר דבפדיון הבן המצוה מוטלת על הבן דלא כבמצות מילה שהיא מצוות האב כתב ג"כ הרב מעשה רקח, אלא שנתן תוספת טעם, דמילה א"א לעשותה אלא ע"י שליח, ממילא א"א לומר שהמילה מוטלת על הבן, ולכן האב מברך על. משא"כ בפדיון שיכול הבן לפדות עצמו ממילא האב הוא כמו שלוחו. ולפי"ז נצטרך לדחוק לשונות הרמב"ם לעיל דאין הכוונה שזו מצות האב אלא שכעת מוטל עליו חיוב זה של הבן. אכן לדין אתי שפיר כאמור לעיל, וצ"ל שכך היתה נוסחת אבותינו ורבותינו עוד לפני הרמב"ם ולא שינו נוסחתם אף משזרח עליהם אורו, כידוע ממקומות הרבה ומכללם עיי' מה שסידר בזה מרן שליט"א בקונטרס דברים כהויתן.

כתר שם טוב - מדרכי רבותינו

שח הגאון הרב מאיר צובירי זלה"ה רבה של גדרה, כשהיה הולך כמוהר"ר סעיד אלעזירי זלה"ה לבקר חולה היה מעודד את רוחו ואומר לו ה' יתן לך רפואה, ואף היה שואל אם חסר לו דבר מה, ואם היה עני היה טומן לו סכום כסף תחת הכר שיהיו מזומנים לו לכל צרכיו. וסיפר על עצמו כי פעם אחת היתה בתו הקטנה כבת שלש חולה קשה, רץ עמה לרופא, בדרך פגעו מארי סעיד ומשסיפר לו את דבר מחלתה, אמר לו לך לרופא שלך כשכוונתו לך להתפלל, מששמע זאת שב והניח את בתו בבית והלך לבית הכנסת בית אלחג'אגי בכה מקירות ליבו והתפלל אל ה' ושם בו מבטחו כי הוא הרופא שלנו, וב"ה אירע הנס ובאותו יום הבריאה הבת, הלך להדליק עבודה נר בבית הכנסת. ואותה בת זכתה למשפחה מבורכת לאויו"ש. עוד סיפר כי כשהיתה עת צרה היו מתקבצים כל הקהל אל ביהכנ"ס 'גרשי' שהיתה הגדולה בצנעא, והיו מתחילים בתהילים, ואח"כ אומרים דברי כיבושין כגון 'על מה באנו להתפלל, ומה מצבנו היום ומה היסוד שעלינו להתעורר בו, וכל זה כדי לשבר את הלבבות. אחר היה עובר מארי סעיד לפני התיבה מימינו הרב חיים רפאל קארה ז"ל ומשמאלו הרב חיים צאלח ז"ל ופותח בתפילה, אחריו היה עובר כמוהר"ר חיים כסאר זלה"ה במרנות, והרב חיים צאלח היה משלימו, וכל זה בהתעוררות גדולה ובשברון לב וסיים 'זבחסדי ה' פעמים באותו היום נענינו, כגון שהיה פעם אחת שבאו והתפללנו בבוקר על עצירת גשמים, ובאותו היום בצהרים נענינו. וכל ימיו היה טרוד עם הציבור ועסוק עמהם לשם שמים ללמוד וללמד גם בזמני קושי ופורענות שהיו בתימן זכה וזיכה את הרבים.

(מכתבי נכדו של מהר"ם עוזירי זלה"ה, הרה"ג יוסף שרעבי שליט"א רבה של גבעת מרדכי בירושלים)